

Przyczyny wad wymowy

Do najczęstszych przyczyn wad wymowy zalicza się:

1. *Zmiany anatomiczne aparatu artykulacyjnego*: nieprawidłowa budowa języka - język zbyt długi, krótki, zbyt gruby, nieprawidłowa budowa podniebienia (podniebienie gotyckie, rozszczepy), wady zgryzu
2. *nieprawidłowe funkcjonowanie narządów artykulacyjnych*: brak pionizacji języka, niska sprawność języka, warg, żuchwy.
3. *nieprawidłowa budowa i funkcjonowanie narządu słuchu*: niedosłuch, wybiórcze upośledzenie słuchu;
4. *nieprawidłowe funkcjonowanie ośrodkowego układu nerwowego*: zaburzenie analizy i syntezy słuchowej, zaburzenie słuchu mownego
5. *czynniki psychiczne*: brak zainteresowania mową innych, odczuwanie własnej artykulacji jako męczącej i sprawiającej trudność, wypowiedzi są ograniczone, co nie sprzyja prawidłowemu rozwojowi fonetycznej strony języka;
6. *czynniki społeczne*: nieprawidłowe wzorce mowy, brak stymulacji rozwoju mowy;
7. *zbyt krótkie wędzidelko podjęzykowe*

Skrócenie wędzidelka języka

Wędzidelko języka to miękki twór włóknisty, pokryty błoną śluzową, który łączy w linii środkowej dolną powierzchnię języka z dnem jamy ustnej. Prawidłowo rozwinięte wędzidelko pozwala na docieranie języka w każde miejsce jamy ustnej. Zbyt krótkie wędzidelko ogranicza ruchy języka na boki i ku przodowi, powodując niemożność dotknięcia koniuszkiem do łuków zębowych. Może ograniczać również realizację głosek dźwiękowych: sz, ż, cz, dż oraz r.

Wędzidelko językowe daje się łatwo rozciągnąć, dlatego decyzję o jego podcięciu, powinna poprzedzić intensywna roczna seria ćwiczeń logopedycznych zmierzająca do wydłużenia wędzidelka. Ćwiczenia rozciągające wędzidelko należą do ćwiczeń bezpiecznych, a więc nie narażają dzieci o prawidłowej długości fałdu podjęzykowego na dodatkowe, uboczne, szkodliwe dla nich skutki.

Brak pionizacji języka

Trudności w artykulacji głosek mogą mieć dzieci, u których obserwuje się brak pionizacji języka i związane z tym zaburzenia w połykaniu. Proces pionizacji powinien zakończyć się najpóźniej około 3 r. ż., czyli w momencie ukształtowania się pełnego uzębienia mlecznego. Zbyt długie stosowanie smoczków, gryzaczków, podawanie płynnych pokarmów utrudnia docieranie języka do podniebienia (podczas połykania język znajduje się przy dolnych zębach, a nie przy wałku dziąsłowym), a to sprzyja wsuwaniu go między zęby w trakcie artykulacji czyli tzw. wymowie międzyzębowej.

U dzieci młodszych należy przeprowadzić naukę prawidłowego połykania, gdyż brak pionizacji języka wywiera ujemne skutki:

- opóźnia się bądź nie wykształca umiejętność różnicowania głosek (przedniojęzykowo - zębowych) s, z, c, dz i dziąsłowych: sz, ż, cz, dż;
- powoduje dysfunkcję połykową;
- zbyt długie karmienie dziecka smoczkiem, stosowanie niewłaściwych smoczków (zbyt długich o złym kształcie) oraz ssanie przez dziecko palca prowadzą do zniekształceń zgryzu i mogą być przyczyną wad mowy
- sprzyjają również przetrwaniu niemowlęcej pozycji języka, czyli brakowi pionizacji języka

Niska sprawność narządów artykulacyjnych

U wielu dzieci mających trudność z artykulacją poszczególnych głosek stwierdza się niską sprawność narządów artykulacyjnych: języka, warg, żuchwy, podniebienia miękkiego. Dzieci te mają problem z unoszeniem czubka języka do góry, ze swobodnym poruszaniem języka wewnątrz i na zewnątrz jamy ustnej, ze ściąganiem i rozciąganiem kątek ust, szerokim otwieraniem ust, ze swobodnym poruszaniem żuchwy. Zaburzeniom tym mogą towarzyszyć nieprawidłowe oddychanie.

Częste choroby górnych dróg oddechowych, a zwłaszcza niedrożność nosa, która zmusza do oddychania ustami sprzyja wysuwaniu języka, czyli do wady mowy.

Przerost migdałka gardłowego

Przerost migdałka gardłowego, tzw. trzeciego migdałka, występuje u dzieci w wieku 1-3 r.ż. oraz 8-9 lat. Jednym ze skutków rozrostu migdałka może być zakłócenie rozwoju mowy dziecka. Mowa nie posiada normalnej barwy dźwięku. Obok utrudnionego oddychania przez nos i mowy nosowej, obserwuje się także słaby odbiór mowy i przewlekłe nieżyty trąbki słuchowej. Dzieci mają utrudnione oddychanie i cały czas otwarte usta, co prowadzi do wady zgryzu. Wyłączne oddychanie przez usta naraża dzieci z rozrośniętym migdałkiem na nieżyty dróg oddechowych, co niekorzystnie wpływa na ich rozwój.

Niekorzystne czynniki środowiskowe

Wśród przyczyn powodujących wady wymowy są nieprawidłowe wzorce mowy w najbliższym otoczeniu dziecka. Rodzice i nauczyciele powinni stanowić idealny przykład mowy.

Dziecko przyswaja sobie język taki, jaki słyszy u ludzi, wśród których przebywa, jakim posługują się jego najbliżsi. Do utrwalenia nieprawidłowej artykulacji często przyczyniają się rodzice którzy wywołują głoskę małemu dziecku np.głoskę R. Dwu – trzy latek, fizjologicznie nie opanuje głoski sz czy r, gdyż nie występuje ona jeszcze w rozwoju mowy.

Nadmierna opiekuńczość matek też nie sprzyja prawidłowemu rozwojowi mowy, gdyż wyręczanie dzieci w mówieniu i stosowanie pieszczotliwej wymowy może stanowić czynnik zaburzający rozwój artykulacji.

Dziecięca wymowa często rozśmiesza rodziców dziecka i chętnie jest przez nich naśladowana. Należy jednak pamiętać, iż wypowiedzi dorosłych powinny być zawsze pełne i poprawne. Zatem nie należy naśladować wymowy własnego dziecka, lecz dostarczać mu prawidłowych wzorców. Dziecko słyszy i potrafi zróżnicować wymowę prawidłową, jego słuch mowny od 3 roku życia jest już rozwinięty.

Neurologopeda: Agnieszka Nadarzewska